

Normenlijst hygiënerichtlijn voor justitiële inrichtingen en landelijke diensten

1 Toelichting

In dit document vindt u een opsomming van alle normen uit de hygiënerichtlijn voor justitiële inrichtingen en landelijke diensten. De paragraafnummering komt overeen met de nummering in de richtlijn. U kunt deze normenlijst gebruiken om een checklist te maken die past bij uw situatie. Let wel, de normen dienen inhoudelijk hetzelfde te blijven om te voldoen aan de hygiënerichtlijn. Als normen niet van toepassing zijn, dan kunt u dat in de lijst aangeven door bijvoorbeeld 'n.v.t.' als optie toe te voegen.

2 Persoonlijke hygiëne

2.1 Handhygiëne

- ☐ Was de handen altijd met stromend water en vloeibare zeep:
 - als ze zichtbaar vuil zijn;
 - wanneer ze plakkerig aanvoelen;
 - na een toiletbezoek;
 - als er lichaamsvloeistoffen op zijn gekomen, bijvoorbeeld na hoesten, niezen of het snuiten van de neus;
 - voor en na het (bereiden van) eten;
 - na schoonmaakwerkzaamheden;
 - na het uittrekken van handschoenen;
 - na handcontact met dieren.
- ☐ Pas handhygiëne toe volgens het schema 'Instructies handhygiëne' in deze paragraaf.
- ☐ Zorg dat reinigingsdoeken voor handreiniging beschikbaar zijn tijdens vervoer van justitiabelen.

2.2 Handschoenen

- ☐ Draag handschoenen wanneer de handen in aanraking kunnen komen met bloed, braaksel of ontlasting. Dit is **bijvoorbeeld** bij:
 - het sorteren van de vuile was;
 - het schoonmaken of desinfecteren van ruimtes of materialen;
 - medisch onderzoek;
 - celcontroles in cellen(bus);
 - tijdens het uitkleden van ernstig vervuilde werkkleding;
 - visitaties.
- ☐ Trek handschoenen direct na gebruik uit en gooi ze weg. Was de handen direct na het uittrekken van de handschoenen (zie paragraaf 2.1).
- ☐ Gebruik alleen handschoenen die voldoen aan de norm (NEN-)EN 374-5, inclusief bescherming tegen virussen. Op de verpakking moet zowel deze norm als de afbeelding 'beschermt tegen virussen, bacteriën en schimmels' staan.
- ☐ Op de handschoenenverpakking moet ook de CE-markering staan.
- ☐ Raak zo min mogelijk deurknoppen, telefoons en andere apparaten en materialen aan wanneer u handschoenen draagt.

2.3 Kleding en andere beschermende materialen

- ☐ Draag beschermende kleding tijdens het uitvoeren van handelingen waarbij er lichaamsvloeistoffen op uw kleding kunnen spatten.
- ☐ Trek schone kleding aan als uw kleding zichtbaar vervuild is met bijvoorbeeld ontlasting of braaksel.
- ☐ Was de kleding volgens de voorschriften in paragraaf 3.3.
- ☐ Zorg dat beschermende middelen, zoals helmen en brillen, van afwasbaar materiaal zijn gemaakt.
- ☐ Indien broekstokken, handboeien en andere geweldsmiddelen ernstig vervuild zijn met lichaamsvocht zoals bloed en slijm, deze direct vervangen of (laten) reinigen en desinfecteren. Besmette kleding uittrekken en in een daarvoor bestemde zak deponeren, niet mee naar huis nemen.

2.4 Hygiëne van medisch personeel

- ☐ Houdt u aan de algemene normen uit paragraaf 2.1, 2.2 en 2.3 en aan onderstaande aanvullende normen specifiek voor medisch personeel.
- ☐ Draag dagelijks schone kleding.
- ☐ Draag bovenkleding met korte mouwen wanneer uw handen of kleding in aanraking kunnen komen met lichaamsvloeistoffen en tijdens zorghandelingen.
- ☐ Draag schoon haar uit het gezicht en draag lang haar (over de schouder) bijeengebonden of opgestoken dusdanig dat het niet in contact kan komen met de (omgeving van) de patiënt.
 - Het dragen van een sjaal, hoofddoek, capuchon en overige hoofddeksels is toegestaan mits deze:
 - tijdens de uitvoering van de werkzaamheden niet in contact kan komen met (de omgeving van) de patiënt of met patiëntmateriaal;
 - wordt verschoond bij het begin van elke dienst en direct bij zichtbare verontreiniging.
- ☐ Zorg voor een kortgeknipte baard/snor die niet in contact kan komen met (de omgeving van) de patiënt.
- ☐ Zorg dat de nagels goed verzorgd, glad en kort geknipt zijn.
- ☐ Draag geen nagellak, nagelversieringen en/ of kunstnagels aan de nagels.
- ☐ Draag geen sieraden, accessoires, lange mouwen of (medische) hulpmiddelen aan handen en onderarmen.
- ☐ Piercings, oorbellen, kettingen en haaraccessoires en andere sieraden mogen niet aanraking kunnen komen met de patiënt en omgeving.
- ☐ Verwijder bij een ontsteking de piercing en/of oorbel en dek de ontsteking goed af.
- ☐ Dek bij een niet-intacte huid (zoals kleine sneetjes en wondjes) de huid af met een waterdichte pleister.
- ☐ Bij een open huid (niet af te dekken door een pleister) en/ of eczeem: ga naar de huisarts en/ of stem met de bedrijfsarts af over inzet of (tijdelijk) aanpassing van de werkzaamheden.

- ☐ Gebruik alleen papieren zakdoekjes om de neus te snuiten. Gooi deze direct na gebruik weg en was of desinfecteer uw handen.
- ☐ Eet, drink en rook niet in de medische behandel- of onderzoeksruimte.
- ☐ Was uw handen met water en vloeibare zeep als ze zichtbaar vuil zijn. Gebruik dan geen handdesinfecterend middel.
- ☐ Zijn uw handen niet zichtbaar vuil? Dan mag u kiezen of u uw handen wast **of** desinfecteert. Pas beide manieren **niet** direct na elkaar toe.
- ☐ Pas handhygiëne toe (*aanvullend op de eisen uit paragraaf 2.1*):
 - voor kleine ingrepen waarbij de huid- of slijmvliesbarrière is of wordt doorbroken;
 - voor wondbehandeling of -verzorging;
 - na lichamelijk onderzoek;
 - na contact met lichaamsvocht zoals speeksel, braaksel, ontlasting, wondvocht of bloed.
- ☐ Gebruik alleen handdesinfecterende middelen die via inkoopbeheer zijn aangeschaft.
- ☐ Draag steriele handschoenen wanneer uw handen in contact kunnen komen met de doorboorde huid en medische ingrepen waarbij met steriel materiaal wordt gewerkt. Maak de handen schoon voor het aantrekken van steriele handschoenen.
- ☐ Draag beschermende kleding bij kleine ingrepen waarbij lichaamsvloeistoffen kunnen opspatten. Gooi de beschermende kleding na de behandeling weg of was het volgens de wasinstructies met een volledig wasprogramma.
- ☐ Draag een beschermende bril en een chirurgisch mondneusmasker (type IIR) bij behandelingen waarbij er een grote kans is dat lichaamsvloeistoffen in het gezicht spatten of spuiten. Gooi het mondneusmasker na gebruik weg. Reinig en desinfecteer de bril na gebruik. Gooi een beschermende bril weg als deze niet (meer) te reinigen/desinfecteren valt.

2.5 Hygiëne van justitiabelen

Hygiëneproducten voor justitiabelen

- ☐ Geef nieuwe justitiabelen een nieuwe tandenborstel, tandpasta en nieuwe badslippers (die alleen in de badkamer gebruikt mogen worden).
- ☐ Verkoop of geef gratis toiletartikelen zoals zeep, shampoo, maandverband en tampons in uw inrichting.
- ☐ Zorg dat er condooms verkrijgbaar zijn op een centrale plek.
- ☐ Geef justitiabelen condooms mee wanneer ze naar de ruimte voor bezoek zonder toezicht gaan.
- ☐ Geef justitiabelen persoonlijke beschermingsmiddelen zoals in uw lokale RI&E staat beschreven.

Hygiënevoorlichting aan justitiabelen

- ☐ Geef justitiabelen uitleg over persoonlijke hygiëne. Geef ze in ieder geval mondeling en schriftelijk de volgende informatie:
 - De normen ten aanzien van handhygiëne (zie paragraaf 2.1).
 - Gebruik wegwerpzakdoekjes bij snuiten, hoesten of niezen. Gooi een gebruikte zakdoek direct in de afvalbak.
 - Zorg dat je kleding schoon is. Doe vuile kleding direct in de waszak.
 - Douche in ieder geval na inspannende activiteiten zoals sporten of activiteiten waarbij je vies bent geworden.
 - Draag tijdens het douchen badslippers.
 - Droog je lichaam na het douchen met een schone handdoek.
 - Gebruik tijdens het sporten een aparte handdoek om zweet op te vangen. Sport bij voorkeur in schone kleding.
 - Dek nieuwe wondjes altijd af met een pleister of verband, ook als je daaroverheen handschoenen draagt. Gooi gebruikte pleisters en verbandmiddelen direct na gebruik in de afvalbak.
 - Raad justitiabelen af om persoonlijke eigendommen en spullen te delen, zoals tandenborstels, scheermesjes, handdoeken, schoenen en beddengoed.
- ☐ Adviseer justitiabelen zo nodig over het belang van veilige seks. Bijvoorbeeld wanneer ze bezoek zonder toezicht ontvangen.

- ☐ Is er een uitbraak van een infectieziekte op uw locatie? Geef justitiabelen dan mondelinge en schriftelijke informatie over de maatregelen die ze moeten nemen. Neem hiervoor zo nodig contact op met de GGD in uw regio.
- ☐ Raad justitiabelen af tatoeages en piercings te zetten bij zichzelf of anderen. Via inkt en niet-steriele naalden kunnen bloedovertaagbare ziekteverwekkers zich verspreiden. Hebben justitiabelen toch tatoeages of piercings bij elkaar gezet, beschouw dit dan als een prikaccident (zie paragraaf 3.4)

3 Hygiënisch werken

3.1 Eten en drinken

Eten en drinken algemeen

- ☐ Werk volgens de hygiëncode van uw sector bij het verstrekken van eten aan medewerkers en justitiabelen.
- ☐ Zorg dat iedereen die betrokken is bij voedselprocessen volgens de hygiëncode werkt.

Eten en drinken in persoonlijke verblijfsruimtes

- ☐ Maak de koelkast schoon als er een nieuwe justitiabele in de PV komt. En gooi de producten van een eventuele vertrokken justitiabele weg.
- ☐ Stel de thermostaat van koelkasten in PV's in op 4 °C.
- ☐ Kunnen de justitiabelen zelf hun gekoelde producten kopen? Vervoer deze producten dan gekoeld naar de afdeling of PV, en zorg dat justitiabelen de producten direct na aankoop in een koelkast (van de afdeling of in hun PV) plaatsen.
- ☐ Heeft een justitiabele geen koelkast? Stimuleer ze dan gekoelde producten direct op te eten. Leg uit dat gekoelde producten snel kunnen bederven wanneer ze buiten de koelkast bewaard worden.
- ☐ Let op dat justitiabelen warm aangeleverde producten of maaltijden direct opeten; deze mogen niet bewaard worden.
- ☐ Plak een gebruiksaanwijzing op magnetrons in PV's.

- ☐ Laat justitiabelen koelkasten en magnetrons in hun PV minimaal wekelijks schoonmaken, en eerder bij zichtbare vervuiling. Controleer of dit gebeurt.

Eten en drinken tijdens het vervoer van justitiabelen

- ☐ Bied tijdens het vervoer van justitiabelen alleen lunchpakketten aan zonder koelverse producten.

3.2 Afvalverwerking

Huishoudelijk afval

- ☐ Leeg afvalbakken als ze bijna vol zijn of minstens één keer per dag en zorg voor een schone afvalbak. Spreek voor het legen van professionele damesverbandcontainers met de leverancier een geschikte termijn af.
- ☐ Sluit zakken goed en gooi ze direct in afvalcontainers. Plaats geen afval naast afvalcontainers.
- ☐ Verzamel etensresten direct na het gebruik van maaltijden in afsluitbare afvalbakken.
- ☐ Verzamel glas en ander gevaarlijk afval, zoals scherpe mesjes, apart.

Scherp afval

- ☐ Gooi gebruikte naalden en ander scherp (medisch) afval na gebruik in een naaldcontainer met een UN-keurmerk. Gooi ze **nooit** in een gewone afvalcontainer. UN-gekeurde naaldcontainers herkent u aan het afgebeelde teken of de codering UN3291.
- ☐ Vervang naaldcontainers wanneer ze tot de maximale vullijn vol zitten. Sluit het deksel en lever de volle naaldcontainers in volgens het protocol van uw inrichting. Zet direct een nieuwe naaldcontainer neer.
- ☐ Geeft u (bij uitzondering) naaldinjecties in een persoonlijke verblijfsruimte? Neem dan een naaldcontainer met het UN-keurmerk mee zodat u de naald direct kunt weggooien.

3.3 Wasgoed

- ☐ Regelt uw inrichting de vuile was zelf? Let dan op de volgende regels:
 - Houd schone was gescheiden van vuile was.
 - Verzamel en verplaats vuile was in een gesloten wasmand of -zak.
 - Vervoert u de schone en vuile was in dezelfde kar? Maak de kar dan schoon nadat u vuile was heeft vervoerd.
 - Gebruik geschikte handschoenen (zie paragraaf 2.2) bij het sorteren van de vuile was.
 - Was volgens wasvoorschrift.
 - Was met een volledig wasprogramma.
 - Gebruik een totaalwasmiddel.
 - Lever vuile was in gesloten zakken in.
 - Druk bij het dichtknopen geen lucht uit de zakken.
 - Verzamel wasgoed dat mogelijk is verontreinigd met ziekteverwekkers in de daarvoor bestemde rode zakken.
- ☐ Doet een extern bedrijf uw was?
 - Controleer of deze wasserij aan de eisen voldoet van CERTEX.
 - Maak duidelijke afspraken over het af- en aanleveren van wasgoed.
- ☐ Zorg voor een overzichtelijk breng- en ophaalsysteem van het wasgoed, zodat schone en vuile was niet met elkaar in contact komen.

3.4 Bijt-, krab-, prik- en spataccidenten

- ☐ Stel een protocol voor bijt-, snij-, krab-, spat- en prikaccidenten op. Maak het protocol beschikbaar voor uw medewerkers en breng ze hiervan op de hoogte. Beschrijf in het protocol in ieder geval de volgende stappen:
 - Laat een wond goed doorbloeden.
 - Spoel de wond of het slijmvlies met water of fysiologisch zout.
 - Zorg voor een oogspoelvloeistof bij spatten in de ogen.
 - Dek de wond af.
 - Meld het accident direct.

3.5 Medicijnen, steriele materialen en instrumenten

Opslag medicijnen

- ☐ Controleer de houdbaarheidsdatum van medicijnen maandelijks en vóór gebruik. Gebruik de medicijnen **niet** na deze datum.
- ☐ Wijs een medewerker aan die verantwoordelijk is voor het maandelijks controleren van de houdbaarheidsdatum van medicijnen.
- ☐ Sla medicijnen op volgens het fefo-principe (first expired, first out).
- ☐ Noteer de openingsdatum op medicijnen die na openen beperkt houdbaar zijn.
- ☐ Bewaar medicijnen op de voorgeschreven temperatuur.
- ☐ Gebruik een aparte koelkast voor medicijnen en bewaar de medicijnen niet in de koelkastdeur.
- ☐ Controleer dagelijks en registreer wekelijks de temperatuur van de koelkast met medicijnen. Leg hiervoor een thermometer in de koelkast. Zorg dat de temperatuur tussen de 2 en 7 °C is.

Opslag steriele materialen en instrumenten

- ☐ Controleer de houdbaarheidsdatum van materialen en instrumenten minimaal maandelijks en vóór gebruik. Gebruik de producten niet na deze datum.
- ☐ Wijs een medewerker aan die verantwoordelijk is voor het maandelijks controleren van de houdbaarheidsdatum van steriele medische materialen en instrumenten.
- ☐ Berg steriel verpakte instrumenten voorzichtig op:
 - Hanteer het fefo-principe (first expired, first out).
 - Bewaar ze niet op plaatsen waar ze nat kunnen worden, zoals het aanrecht.
 - Maak geen bundels van de steriele verpakkingen; gebruik geen nietjes, paperclips of elastiekjes.
 - Prop ze niet in kastjes, lades of dozen maar zorg voor een ruime opbergruimte.
 - Schrijf of stempel niet op de verpakking.
 - Transporteer de verpakkingen in een goed afsluitbare schone kunststof box.

- ☐ Bewaar zelf gesteriliseerde instrumenten maximaal zes maanden. Plak hiervoor op de peel-off rand van de verpakking een sticker met de sterilisatiedatum en het batchnummer.
- ☐ Bewaar instrumenten die door de fabrikant zijn gesteriliseerd niet langer dan de aangegeven uiterste gebruiksdatum.

Gebruik steriele instrumenten

- ☐ Werk bij voorkeur met steriele wegwerpinstrumenten.
- ☐ Gebruik steriele instrumenten niet als de verpakking:
 - beschadigd of gescheurd is;
 - (deels) geopend is;
 - vochtig is of vochtkringen vertoont;
 - vuil is geworden.
- ☐ Leg de gebruikte instrumenten tot het moment van steriliseren in een bewaarbak waarin een oplossing zit van een schoonmaakmiddel. Bij voorkeur met een eiwit oplozend vermogen.
- ☐ Laat herbruikbare instrumenten die in aanraking komen met de beschadigde huid, of de huid doorboren, na gebruik steriliseren. Laat dit bij uitbesteding uitvoeren door een hierin gespecialiseerde, externe partij (zoals een ziekenhuis). Stel een contract op met het bedrijf aan wie u het steriliseren uitbesteedt.

Stoomsterilisator, zelf steriliseren

- ☐ De stoomsterilisator staat in een aparte spoelruimte.
- ☐ De sterilisator moet voldoen aan de NEN 13060-2014.
- ☐ Het steriliseren van medische instrumenten mag **alleen** worden uitgevoerd door personeel dat hierin geschoold is.
- ☐ Steriliseer alle medische instrumenten die u wilt hergebruiken en die in aanraking zijn gekomen met de beschadigde huid of slijmvliezen.
- ☐ Controleer de instrumenten op beschadigingen en roest. Gooi verroeste of beschadigde instrumenten weg als 'scherp afval' (zie paragraaf 3.2.2)
- ☐ Steriliseer alleen instrumenten die in laminaatzakjes zijn verpakt. Zonder laminaatzakjes blijven de instrumenten niet steriel. Gebruik alleen laminaatzakjes met een indicatorstrip die verkleurt tijdens het steriliseren.

- ☐ Houd een logboek bij waarin u met batchnummers aangeeft welke materialen u wanneer heeft gesteriliseerd. Blijkt er uit onderzoek dat materialen niet goed zijn gesteriliseerd? Reinig en steriliseer dan alle materialen met hetzelfde batchnummer opnieuw.
- ☐ Laat alleen hierin geschoolde medewerkers met de stoomsterilisator werken.
- ☐ Gebruik alleen een stoomsterilisator die geschikt is voor de instrumenten die u wilt steriliseren. De fabrikant moet aangeven voor welke instrumenten de sterilisator geschikt is.
- ☐ Voer onderhoud uit aan uw stoomsterilisator volgens voorschrift van de fabrikant. Houd uw onderhoudswerkzaamheden bij in een logboek.
- ☐ Test regelmatig volgens voorschrift van de fabrikant of uw stoomsterilisator nog werkt.
- ☐ Neem contact op met de leverancier als uw stoomsterilisator onvoldoende lijkt te werken.

3.6 Maatregelen bij een (mogelijke) infectieziekte

- ☐ Plaats een (vermoedelijk) besmettelijke patiënt apart van de rest van de groep tot de medische situatie duidelijk is (bronisolatie).
- ☐ Bied patiënten in bronisolatie een individueel dagprogramma aan daar waar het rechtactiviteiten betreft.
- ☐ Houd zoveel mogelijk gegevens bij over de patiënt en de situatie bij in zijn of haar medisch dossier. Wanneer en hoe werd de patiënt ziek? Wat zijn de klachten? Zijn er (mogelijk) nog meer justitiabelen of medewerkers besmet geraakt?
- ☐ Bepaal in overleg met de afdeling infectieziekten van uw GGD en de bedrijfsarts welke maatregelen er moeten worden genomen. Gebruik de richtlijnen en draaiboeken van de LCI.
- ☐ Is een justitiabele drager van of heeft hij een infectie met een bijzonder resistent micro-organisme (BRMO)? Neem dan de maatregelen die zijn beschreven in de SRI-richtlijn BRMO. Pas deze richtlijn in overleg met de GGD zo nodig aan aan de situatie in uw instelling.

- ☐ Is een justitiabele drager van of heeft hij een MRSA-infectie, raadpleeg dan het DJI-protocol MRSA. (Zie ook de SRI-richtlijn MRSA.)
- ☐ Een behandelend arts is verplicht meldingsplichtige infectieziekten te melden bij de GGD.
- ☐ Zorg dat er werkafspraken zijn gemaakt over het melden van (mogelijke) infectieziekten in uw instelling.

3.7 Visitatie

- ☐ Draag voor uw eigen veiligheid extra stevige handschoenen tijdens het controleren van de kleding en bagage. Draag hier bij voorkeur wegwerphandschoenen overheen (zie ook paragraaf 2.2).
- ☐ Gebruik alleen handschoenen die via inkoopbeheer zijn besteld en geschikt zijn voor visitatie.

3.8 Dieren en dierplagen

Dierplaagbeheersing

- ☐ Voorkom of beperk plekken waar plaagdieren kunnen binnenkomen, schuilen of nestelen door het nemen van technisch-bouwkundige, hygiënische en bedrijfsmatige maatregelen.
- ☐ Voorkom of beperk de aanwezigheid van water en voedsel(resten) door het nemen van technisch-bouwkundige, hygiënische en bedrijfsmatige maatregelen.
- ☐ Beheers dierplagen op uw locatie volgens de IPM-benadering. Schakel zo nodig via het inkoopcontract de hulp in van een dierplaagbeheerser die volgens deze methode werkt.
- ☐ Stel een dierplaagbeheersplan op.
- ☐ Evalueer minimaal jaarlijks of de maatregelen uit uw dierplaagbeheersplan nog worden uitgevoerd en effectief zijn.
- ☐ Houd de getroffen maatregelen bij in een logboek.
- ☐ Schakel bij overlast een deskundige dierplaagbestrijder in. Gebruik zelf geen bestrijdingsmiddelen.

Huisdieren

- ☐ Was de handen na contact met dieren of mest/uitwerpselen (bijvoorbeeld de kattenbak).
- ☐ Laat een dier niet in uw gezicht likken.
- ☐ In geval een krab of een beet: spoel de wond goed schoon met stromend lauw water. Neem contact op met de huisarts als u bent gebeten.
- ☐ Indien van toepassing: Laat het huisdier vaccineren, ontworm regelmatig, en bestrijd vlooiën, luizen en teken. Overleg eventueel met de dierenarts.
- ☐ Stel een hygiënebeleid op voor de omgang met dieren met onder meer aandacht voor de schoonmaak van hokken en kooien.

Boerderijdieren

- ☐ Zorg ervoor dat u voldoet aan het GD Keurmerk Zoönosen.

3.9 Controle van de hygiëne

- ☐ Laat uw inrichting één keer per jaar door een hygiënedeskundige controleren op het naleven van deze richtlijn.
- ☐ Bespreek de verbeterpunten die uit deze controle komen minimaal jaarlijks en borg deze in de RI&E.

4 Schoonmaken

4.1 Schoonmaakregels en -technieken

- ☐ Geef iedereen die schoonmaakt instructies over:
 - de manier van schoonmaken;
 - de middelen die ze hiervoor moeten gebruiken;
 - het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.
- ☐ Maak gebruik van schone schoonmaakmaterialen.

- ☐ Maak eerst 'droog' schoon (afstoffen, stofzuigen) en daarna 'nat' (vochtig doekje, stomen, dweilen).
- ☐ Maak schoon van 'schoon' (bijv. de vensterbank) naar 'vuil' (bijv. het toilet) en van 'hoog' naar 'laag'.
- ☐ Gebruik de middelen volgens de instructies op de verpakking.
- ☐ Geef in geval van omverpakken een duidelijke werkinstructie mee.
- ☐ Werk volgens een schoonmaakschema.
- ☐ Meng een schoonmaakmiddel nooit met andere (schoonmaak)middelen. Mengten vermindert de werkzaamheid en geeft een slechter resultaat.
- ☐ Bewaar schoonmaakmiddelen in de originele verpakking.
- ☐ Draag beschermende kleding (zie paragraaf 2.3). Het dragen van handschoenen tijdens schoonmaken wordt niet aangeraden, behalve bij het schoonmaken van voorwerpen of oppervlakken waar lichaamsvloeistoffen op (kunnen) zitten. Draag geschikte handschoenen (zie paragraaf 2.2). Gooi de handschoenen direct na het schoonmaken weg en was de handen op de juiste wijze (zie paragraaf 2.1).
- ☐ Meld direct een ernstig vervuilde cel voor reiniging.

4.2 Ontlasting

- ☐ Draag de volgende persoonlijke beschermingsmiddelen wanneer u ontlasting of ontlastingszeven moet schoonmaken:
 - een waterdicht beschermend schort met lange mouwen;
 - handschoenen – zorg dat de handschoenen over de mouwen van het schort zitten;
 - een mondneusmasker, minimaal type IIR en een spatbril.

Ontlastingszeven

- ☐ Maak ontlastingszeven schoon in de ruimte naast de isoleercel (de ruimte waar het waterreservoir van het toilet van de isoleercel zit). Spoel of week de ontlastingszeef bij voorkeur in een grote emmer (een zogenaamde bouwemmer), die u alleen gebruikt voor het schoonmaken van ontlastingszeven. Leeg de emmer na gebruik in het riool. Heeft u geen emmer? Spoel de ontlastingszeef dan schoon boven het riool, zodat het water direct kan wegstromen.
- ☐ Voorkom opspatten tijdens het schoonmaakproces.
- ☐ Maak na het schoonmaken van de ontlastingszeef de emmer of de hele ruimte (wanneer u geen emmer gebruikt) schoon met een dagelijkse sanitairreiniger.

4.3 Omgaan met schoonmaakmaterialen en -middelen

- ☐ Gebruik bij elke schoonmaakbeurt schone materialen.
- ☐ Was schoonmaakmaterialen zoals moppen en (microvezel)doeken na gebruik volgens aanwijzing op het product. Laat de gewassen materialen daarna drogen aan de lucht of in een wasdroger.
Of:
gebruik wegwerpmaterialen en gooi deze direct na gebruik weg.
- ☐ Maak schoonmaakmaterialen die niet in de wasmachine kunnen en niet direct na gebruik weggegooid worden, zoals emmers en trekkers, na gebruik schoon. Afspoelen met water. Daarna afdrogen of laten drogen door de materialen omgedraaid op een schone ondergrond te leggen (emmers) of op te hangen (trekkers).
- ☐ Gebruik bij elke schoonmaakbeurt nieuw sopwater. Vervang het sop bij zichtbaar vuil. Gooi het sopwater direct weg na het schoonmaken.
- ☐ Laat natte schoonmaakmaterialen na gebruik nooit in emmers achter.
- ☐ Gebruik alleen stofzuigers met stoffilters en vervang deze filters zo vaak als de fabrikant voorschrijft.
- ☐ Berg schoonmaakmaterialen en -middelen op in een aparte opslagruimte waar het niet in contact kan komen met levensmiddelen.
- ☐ Gebruik en was microvezeldoekjes volgens de instructie op de verpakking of zoals vermeld op de website van de fabrikant. Vervang de microvezeldoekjes na circa 150 keer wassen, of eerder als dat op de verpakking staat aangegeven.

- ☐ Voorkom het gebruik van harde waterstralen zoals een hogedrukreiniger.
- ☐ Zijn schoonmaakmaterialen die handmatig worden gereinigd gebruikt bij het opruimen van bloed of andere lichaamsvloeistoffen met zichtbare bloedsporen? Dan moeten ze nadat ze zijn schoongemaakt ook worden gedesinfecteerd (zie paragraaf 4.5).

4.4 Schoonmaken met justitiabelen

- ☐ Geef de justitiabelen die meehelpen met schoonmaken duidelijke en deskundige instructies over:
 - de schoonmaakregels en -technieken;
 - persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM);
 - de omgang met schoonmaakmaterialen;
 - de dosering van schoonmaakmiddelen;
 - het gebruik van schoonmaakschema's.

4.5 Desinfecteren

- ☐ Desinfecteer alleen als er éérst is schoongemaakt. Desinfecterende middelen werken onvoldoende als het oppervlak of voorwerp nog vuil of stoffig is.
- ☐ Desinfecteer alleen de plek waar de lichaamsvloeistof op zat. Dit geldt ook als bloed er al lang op zat; ook in oud bloed kunnen ziekteverwekkers overleven.
- ☐ Draag bij het desinfecteren altijd wegwerphandschoenen (zie paragraaf 2.2) en was de handen na afloop met water en zeep.
- ☐ Draag een wegwerpschort als uw kleding vervuild kan raken met lichaamsvloeistof zoals bloed.
- ☐ Desinfecteer alleen met desinfectiemiddelen die in Nederland zijn toegelaten.
- ☐ Gebruik een desinfectiemiddel volgens de gebruiksaanwijzing (op het etiket).

4.6 Reinigen van cellenbussen

- ☐ Meld direct een ernstig vervuilde voertuigcel voor reiniging.

5 Bouw en inrichting

5.1 Algemene normen inrichting

- ☐ Richt ruimtes zo in dat schoonmakers overal bij kunnen. Voorkom dat hoeken en oppervlakken moeilijk te bereiken zijn.
- ☐ Er is voldoende verlichting om schoon te maken en het resultaat te kunnen zien.
- ☐ Het meubilair, de vloeren en alle materialen, bijvoorbeeld tafelblad of toetsenbord, zijn goed te reinigen.
- ☐ Plaats op strategische plekken een afvalbak met vuilniszak.

5.2 Infectiepreventie binnenlucht

Ventileren en luchten

- ☐ Zorg voor voldoende ventilatie voor het aantal mensen dat in de ruimte verblijft en voor de activiteiten die in de ruimte plaatsvinden.
- ☐ Controleer bij het veranderen van de functie van een ruimte of de ventilatievoorziening nog voldoende is voor het maximaal aantal personen dat in de ruimte kan verblijven.
- ☐ Zorg voor goed werkende ventilatievoorzieningen, zodat er altijd voldoende wordt geventileerd. Blokkeer geen ventilatieroosters of -ventielen. Gebruik de mechanische ventilatievoorziening volgens de instructie van de fabrikant.
- ☐ Zorg voor een zichtbare instructie hoe voldoende moet worden geventileerd als de ventilatie door de gebruiker van de ruimte zelf moet worden geregeld.
- ☐ Maak roosters en ventielen schoon bij zichtbaar vuil. Onderhoud de mechanische ventilatievoorziening, inclusief filters, volgens de instructie van de fabrikant of verhuurder en vermeld de schoonmaakfrequentie in een schoonmaakschema.

- ☐ Lucht een ruimte voor ongeveer 10 à 15 minuten als de lucht niet meer fris ruikt (bijvoorbeeld in de pauze of na een bijeenkomst met een groep mensen). Lucht ook als er veel vocht in de ruimte is (bijvoorbeeld na het koken of douchen).

Temperatuur en hoge luchtvochtigheid

- ☐ Voorkom dat de temperatuur lager dan 15 °C wordt in een ruimte waar mensen verblijven.

Luchtreinigers

- ☐ Zorg voor voldoende ventilatie (zie paragraaf 5.2.1) als luchtreinigers worden gebruikt. Luchtreinigers zijn geen vervanging voor ventilatie.
- ☐ Zorg voor een goed onderhoudsprotocol en voer dit uit.

5.3 Persoonlijke verblijfsruimte

- ☐ Gebruik matrashoezen die geen vocht doorlaten.
- ☐ Gebruik hoofdkussens van wasbaar materiaal.
- ☐ Zorg dat meubilair, zoals de stoel, van afwasbaar materiaal is.
- ☐ Zorg dat het bedframe van een glad, vrijwel onbeschadigd materiaal is. Er mogen wel krasjes op het bed zitten, maar geen roestplekken; dit belemmert een goede schoonmaak.
- ☐ Zorg voor een wastafel met stromend water, een zeepdispenser en wegwerphanddoekjes.

5.4 Ruimte voor bezoek zonder toezicht

- ☐ Gebruik matrashoezen die geen vocht doorlaten.
- ☐ Zorg dat er voor elke justitiabele schone hoeslakens, schone slopen en condooms zijn.
- ☐ Zorg dat materiaal en meubilair waar gemakkelijk lichaamsvloeistoffen op komen, van glad en afwasbaar materiaal zijn.

- ☐ Zorg voor een wastafel met warm en koud stromend water, een zeepdispenser en handdoeken. Gebruik bij voorkeur papieren wegwerphanddoekjes. Stoffen handdoekjes zijn alleen toegestaan als deze na elke justitiabele worden gewassen.
- ☐ Plaats een afsluitbare afvalbak met zak in de ruimte.

5.5 Isoleer- of afzonderingsruimte

- ☐ Gebruik alleen mechanische middelen die goed schoon te maken zijn.
- ☐ Gebruik matrassen en het zitelement persoonsgebonden gedurende de periode dat een justitiabele in de ruimte verblijft.
- ☐ Zorg dat matrassen en het zitelement niet-vochtdoorlatend zijn.

5.6 Toiletten

- ☐ De vloer en de wanden kunnen geen vocht opnemen en zijn gemakkelijk schoon te maken tot een hoogte waar urine tegenaan kan spatten.
- ☐ Er is een wastafel met stromend water, een zeepdispenser, een afvalemmer en er zijn papieren wegwerphanddoekjes om de handen te drogen.
- ☐ Vervang beschadigde toiletten direct.
- ☐ Plaats speciale containers voor maandverband en tampons in de (dames)toiletten.

5.7 Douche- en badruimte

- ☐ Alle materialen in de douche(s) zijn bestand tegen water en waterdamp.
- ☐ Alle materialen zijn gemakkelijk schoon te maken.
- ☐ De doucheruimtes worden goed geventileerd.

- ☐ Verwijder schimmel of zwarte aanslag met een toegelaten verwijderingsmiddel.
- ☐ Hang schone handdoeken en wasgoed op of leg de schone was op een plank of in een kast.
- ☐ Houd schone handdoeken gescheiden van vuile (natte) handdoeken en wasgoed.
- ☐ Plaats een afneembaar rooster met een stankafsluiter op het afvoerputje.
- ☐ Plaats een zeepdispenser in de ruimte.

5.8 Keuken

- ☐ De vloer is goed schoon te maken, splintervrij en stroef.
- ☐ De wand boven het aanrechtblad is glad tot een hoogte waar water en etenswaren tegenaan spatten. Zo is de wand eenvoudig schoon te maken.
- ☐ De keuken of het keukenblok is gescheiden van sanitaire voorzieningen.
- ☐ Er is een wastafel met stromend water, een zeepdispenser, afvallemmer en papieren wegwerphanddoekjes.
- ☐ Plaats een pedaalemmer of open afvalbak met plastic zak in de ruimte zodat men de afvalbak niet met de handen aan hoeft te raken.

5.9 Opslagruimte voor schoonmaakmaterialen

- ☐ Berg schoonmaakmiddelen en -materialen op in een daarvoor bestemde, aparte opslagruimte.
- ☐ Hang bezems, vloer- en raamtrekkers en vergelijkbare schoonmaakmaterialen zodanig op dat ze de grond niet raken. Op deze manier drogen ze beter.
- ☐ Een uitstortgootsteen is aanwezig waar vuil water in wordt weggegooid en materialen gemakkelijk kunnen worden schoongemaakt.

- ☐ Bewaar gevaarlijke stoffen (zoals schoonmaakmiddelen) gescheiden van voedingsmiddelen.
- ☐ Sla gevaarlijke schoonmaakmiddelen, zoals ammoniak, op volgens de instructies op de verpakking of volgens de instructies van de leverancier. Zorg dat derden er niet bij kunnen.

5.10 Medische behandel- en onderzoeksruimte

- ☐ Maak wanden en vloeren van een glad, niet-absorberend materiaal dat goed schoon te maken is.
- ☐ Zorg voor een handenwasgelegenheid met:
 - een wastafel met stromend water, en bij voorkeur een no-touch kraan;
 - een zeepdispenser en een houder met papieren wegwerpdoekjes;
 - afvalbak, en bij voorkeur met voetpedaal;
 - een (no touch) dispenser met een handdesinfectiemiddel.
- ☐ Plaats een pedaalemmer of open afvalbak met plastic zak in de ruimte; open de afvalbak niet met de handen.
- ☐ Zorg dat de behandeltafel of –stoel van een niet-absorberend materiaal is gemaakt dat goed schoon te maken is.
- ☐ Plaats een naaldcontainer met een UN-keurmerk in de ruimte.
- ☐ Zorg dat er persoonlijke beschermingsmiddelen zijn, zoals:
 - handschoenen;
 - plastic schorten;
 - beschermbrillen;
 - mondneusmaskers. Zoals chirurgisch masker type IIR en ademhalingsbeschermingsmasker type FFP2.
- ☐ Zorg dat er naast de medische behandel- en onderzoeksruimte een toilet is voor de afname van urine.
- ☐ Zorg voor voldoende werkruimte voor het schoonmaken, verpakken en steriliseren van medische instrumenten die u zelf steriliseert.
- ☐ Gebruik bij voorkeur geen materialen van leer bij de fysiotherapie; leer is niet goed schoon te maken.

- ☐ Markeer oefenmatten van de fysiotherapie, zodat ze altijd met dezelfde kant naar onderen worden gelegd.

5.11 Watervoorzieningen en -installaties

Waterhoudende of -sproeiende installaties of apparaten

- ☐ Volg de onderhoudsinstructies van de fabrikant of leverancier voor waterhoudende of -sproeiende installaties of apparaten.
- ☐ Ververs het water van een badje dagelijks. Ververs het water direct bij vervuiling met ontlasting, urine of bloed van mens of dier. Reinig vervuilde baden voor gebruik en volgens de onderhoudsinstructie.
- ☐ De wanden en bodem van zwembadjes zijn van glad, waterdicht materiaal.
- ☐ Voorkom dat (huis)dieren in (zwem)badjes komen.
- ☐ Gebruik voor het vullen van waterbadjes water van drinkwaterkwaliteit.
- ☐ Badmaterialen (zoals trapjes en vlonders) zijn gemaakt van materiaal dat goed schoon te maken is.
- ☐ Gebruikt u de tuinslang niet wekelijks? Laat de slang dan na gebruik geheel leeg lopen. Spoel de slang voor gebruik eerst door met water zonder spuitmond.

Legionellapreventie

- ☐ Voer legionellapreventie uit bij leidingwaterinstallaties van gebouwen met een celfunctie. De risicoanalyse en beheersplan moet zijn opgesteld door een BRL6010-gecertificeerd bedrijf.
- ☐ Voer legionellapreventie uit bij andere waterinstallaties waar legionellapreventie verplicht is of vanuit volksgezondheidsrisico noodzakelijk is.

Colofon

Dit is een uitgave van:

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Landelijk Centrum Hygiëne en Veiligheid

Postbus 1 | 7200 BA Bilthoven

E-mail: lchv@rivm.nl

Web: www.lchv.nl